

Правове регулювання цін та ціноутворення в Україні

УДК 346.6 (477)

Михайленко О.К., студентка 4 курсу ф-ту
Міжнародних економічних відносин ХНЕУ

Представлено обґрунтування категорії ціна, виділені нормативно-правові акти України, що забезпечують регулювання цін з боку держави та представлені сфери, де застосовується державне регулювання цін на товари, роботи та послуги.

Приведено объяснение категории цена, выделены нормативно-правовые акты Украины, которые обеспечивают регулирование цен со стороны государства и представлены сферы, где применяется государственное регулирование цен на товары, работы и услуги.

The article presents the explanation of the category of price, the regulations in Ukraine that provide price regulation by the state and areas where the state price adjustments are applied.

Ключові слова: ціна, ціноутворення, державне регулювання, правове регулювання цін.

Владні встановлення основних правил та принципів поведінки суб'єктів господарювання на ринку зустрічаються практично у всіх правових джерелах та принципах. Безумовно, вільне ринкове ціноутворення, гнучкість та оперативність у встановленні ринкових цін призводять до того, що економіка стає більш динамічною та орієнтується на задоволення суспільних потреб.

Проте вільні ціни самі по собі ще не забезпечують економічне зростання, а в багатьох випадках, особливо в умовах розбалансованої та надто монополізованої економіки, призводять до стрімкого збільшення цін. Зростання цін, що не виправданий рівнем суспільно необхідних витрат, може мати низку негативних наслідків, що і без того посилюють непросту ситуацію.

Метою дослідження є виявлення меж між ринковим та державним регулюванням цін [1].

Ціна як економічна категорія є виразом узгодженої покупцем та продавцем грошовий або інший майновий еквівалент, який покупець згоден сплатити за переданий йому товар, роботу, послугу. Ціна формується під впливом попиту та пропозиції, а також ціна виражає суспільно-необхідні витрати на виробництво товару та коливається біля його вартості.

Ціна як правова категорія являє собою визначену у відповідності до умов згоди або встановлену відповідними повноважними органами вартість товарів, робіт, послуг.

Необхідно розмежувати правове регулювання ціноутворення та правове регулювання цін. Перше торкається процесу формування ціни з подальшими надбавками. Друге – директивного встановлення цін при їх державному регулюванні.

Правове регулювання ціноутворення передбачає активну участь в цьому процесі держави. Саме держава в особі створених нею органів здійснює вибір інструментарію цінового та тарифного адміністрування, використовує інші засоби, пов'язані з бюджетним регулюванням, податковою політикою.

Встановлення цін, ціноутворення в умовах господарювання ринкової економіки – процес складний та неоднорідний.

Першою спробою його вирішення можна назвати Постанову Верховної Ради Української РСР від 3 грудня 1990 року № 508-XII «Про ціни та ціноутворення». Україна згідно з цією Постановою Верховної Ради, а також з Декларацією про державний суверенітет України та Законом України «Про економічну самостійність України» самостійно здійснює політику цін. Закон визначає основні принципи встановлення та застосування цін та тарифів та організацію контролю за їх дотриманням на території республіки.

Після проголошення незалежності цей Закон піддавався змінам та доповнюванню, що вносились Законами України протягом 1990-2000-х років. В 2012 році був прийнятий новий Закон від 21 червня 2012 року №

5007-VI «Про ціни та ціноутворення» [2]. Чинний Закон визначає основні принципи цінової політики та регулює відносини, що виникають в процесі формування, встановлення та прийняття цін, а також здійснення державного контролю та спостереження в сфері ціноутворення.

Перелік товарів, державні регульовані ціни на які затверджуються відповідними органами виконавчої влади, визначає Кабінет Міністрів України в Постанові Кабінета Міністрів від 25 грудня 1996 року № 1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)» [3].

Згідно із цією Постановою державне регулювання цін на товари, роботи та послуги здійснюється наступних шляхом:

- Міністерством інфраструктури встановлюються тарифи на перевезення вантажів залізничним транспортом, тарифи на перевезення пасажирів, багажу та вантажобагажу залізничним транспортом у міжнародному та внутрішньому сполученні;
- Міністерством освіти і науки, молоді та спорту та Міністерством охорони здоров'я встановлюються граничний розмір плати за проживання в студентських гуртожитках;
- Міністерством освіти і науки, молоді та спорту та Держкомінформ розміщується державне замовлення на випуск друкованої продукції та встановлюється норматив рентабельності виробництва у розмірі 15 відсотків та на їх доставку до споживачів у розмірі 5 відсотків;
- Національною комісією регулювання електроенергетики встановлюються тарифи на електроенергію, що відпускаються населенню для побутових потреб;
- Національною комісією регулювання електроенергетики та Міністерством економічного розвитку визначаються граничні рівні цін на природній газ для установ та організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів, а також граничні рівні цін на природній га для промислових споживачів та інших суб'єктів господарювання; встановлюються роздрібні ціни на природній газ для потреб населення;

- Міністерством соціальної політики здійснюється регулювання цін на протезно-ортопедичні вироби та технічні засоби профілактики інвалідності та реабілітації;

- Радою міністрів АР Крим, обласними, Київською та Севастопольською міською державною адміністрацією регулюються торговельні надбавки, нормативи рентабельності на паливно-енергетичні ресурси, що відпускаються населенню для побутових потреб; граничні рівні рентабельності та граничні надбавки на дитяче харчування;

- Встановлюються торговельні надбавки до оптової ціни виробника на такі основні споживчі товари, як: борошно, хліб, макаронні вироби, крупи, цукор, яловичину, свинину та м'ясо птиці, ковбасні вироби варені, молоко, сир, сметану, масло вершкове, олію соняшникову, яйця курячі не вище 15 відсотків без урахування витрат з їх транспортування у міжміському сполученні [3].

Аналізуючи вище вказане можна зробити висновок, що в арсеналі держави є широкий набір методів та інструментів регулювання економіки, зокрема через ціни. Однозначно визначити, де знаходиться межа між цивілізованим регулюванням економіки та жорстким адміністративним втручанням в ринкові механізми на сьогоднішній день дуже складно. Не викликає сумнівів, що державне регулювання цін необхідно, проте варто обговорювати лише ступінь державного втручання та його методи [4]. На думку автора, найбільш доцільним принципом буде регулювання наступним чином: конкуренція повинна забезпечуватися скрізь, де можливо, регулюючий вплив держави – скрізь, де необхідно. Та звичайно заходами, що не є можливими, будуть заходи «фізичного впливу» на ринкові механізми, що можуть підірвати всю економічну систему України.

Література

1. Лев. М. Ю. Ценообразование. – М.: Юнити-Дана, 2011. – 718 С.

2. Про ціни і ціноутворення. Верховна Рада України; Закон від 21.06.2012 № 5007-VI // Голос України (офіційне видання) від 02.08.2012, № 140.

3. Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів). Кабінет Міністрів України; Постанова від 25.12.1996 № 1548.// Урядовий кур'єр (офіційне видання) від 23.01.1997.

4. Рубанова К. В., Кондратьев В. А. Проблемы правового обеспечения ценообразования в Украине.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Pravo/61888.doc.htm

Зав. кафедрою
правового регулювання економіки,
к.ю.н., професор

В.В. Сергієнко

Керівник

О.М. Коршакова

Автор

О.К. Михайленко